

sade existí en francès antic amb el sentit de 'saborós' (d'on queda *maussade*) i aquest mot sí que ve de *SAPIDUS* i ens mostra l'únic resultat possible d'aquesta base en francès; en llengua d'oc *SAPIDUS*, -A, hauria donat **sabe*, -*beza*. En va s'entestà Schuchardt a negar-ho³

L'explicació d'aquella forma bàsica és difícil, i cal reconèixer que resta ben discutible. No fóra inconcebible que s'hagués produït per algun joc intern del llatí vulgar; l'únic camí que es veuria llavors fóra suposar dues contaminacions superposades partint de dos antònims: *sapidus* canviat en **sabidus* (cf. *insubidus*, infra) per obra de *rabidus*, i després, tot seguit, canviat en **SABIUS* per imitació de l'oposat *nescius*, combinació excessivament complicada, rebuscada, i que en el primer pas fóra també forçada semànticament, car *rabidus* és 'furiós, rabiós, frenètic', i no pas el contrari d'assenyat, i molt menys d'ignorant.

De tota manera hi ha formes documentades en llatí vulgar que s'acosten a frec de **SABIUS*. Sense la -d-, *nesapius* en la *Cena Trimalchionis* de Petroni, que Ernout tradueix «imbécile» i altres 'ignorant', com ho comprova el context: «ne me putetis *nesapium* esse, valde bene scio, unde primum Corinthea nata sint» (505; Heraeus 72); *nesapus* en un tractat d'*Orthographia* de Terentius Scaurus (Keil, *Gramm Lat VII*, 12.4),⁴ un *sibus* 'astut' és conegut, i en una glossa hi ha «*sipius*: sapiens» (CGL v, 389 8) que uns filòlegs volen rectificar en *sapius*, però Bucheler en *sibus* (CGL VII, 273). En una altra glossa (CGL v, 212 41)⁵ hi ha *insubidus*, si bé explicat amb un estrany *setosus*, però un altre còdex en lloc d'aquest posa *securus*, que hom ha corregit en *insecurus* (CGL VI, 589)

Amb això hem de tenir en compte que essent breu la A de *SAPERE/SAPIDUS*, al passar a interna és natural que es degradí en *ü* estant davant labial (cf. *recüperare* i *aucüpium/cäpere*, *dilüvium/lävere*), per tant el negatiu *insubidus* fa suposar un positiu **sabidus*. Hi ha doncs unes quantes formes amb -b- documentades (*sibus*, *insubidus*) i algunes altres en -us. La base **SABIUS*, demostrada per la major part del romànic, combina una cosa amb l'altra.

És difícil que tot això resulti de formes heretades pel llenguatge del Laci i no admeses pel llenguatge de Roma. Pokorny (IEW, 880) s'ho mira com resultat d'una influència osca, partint de l'osc *sipus* «sciens, d'on ll rústic *sibus* «schlau». Però potser la cosa venia ja de base indoeuropea, no sols itàlica, car Pokorny reconeix que al costat de l'arrel *SAP-* hi hagué una variant *SAB-* que creu representada per illiri *sabaum* 'cervesa' (doncs: <'beguda saborosa'), afegint-hi noms propis antics: *Sabatua* a Ligúria, *Sabatus* Campània, *Sabis* a Bèlgica i algun hidrònim itàlic. En particular el germànic *sap* 'saba', 'suc' (ags. *sæp*, a-al ant *saf*, b-al. mj *sap*) suposa una base pre-germànica *SAB-*, amb la qual anirien els ll. *sibus*, *insubidus* i el romànic **SABIUS*

En conclusió sembla, doncs, que aquesta fou una forma existent des de molt antic en llengües indoeuropees d'Itàlia, rebutjada de moment pel llatí normal

(que per això no prosperà en la forma antiga de llatí portada a Corduba-Emerita, d'on el cast. i port. *sabio*), però que després s'imposà a tota la part central del llatí vulgar.

En cat. és *savi* en tot el domini des dels orígens: «no us en quid esser tengud --- però jo n'iré volenters a coneguda d'un om *savi*, e faré i volenters ço que dret à», doc de l'Urgellet a 1230-1257 (Pujol, *Doc Vg Urg*, 12 6). És veritat que a les *Hom* es llegeix *sapi* («per zo dix *sapi* Salomó, *vanitas vanitatum* ---», 1v12), però es tracta d'una llatinització ocasional i momentània (causada per *Salomó*), desmentida per les mateixes *Homilies*, que usen *savieza* amb -v-: «molt gran *savieza* ag ab si aizela femna, per que qar en per sona d'om conog Déu» (f° 7v21) En Desclot: «la dona era molt *sàvia* e certa» (Maria de Montpeller), § 4g; l'*InvLC* cita «En Huc de Belvezi, *savi* en dret» a. 1314, i després uns 35 exs més, en docs del S XIV, tots amb -v- sense excepció; «fer que *savi*», Muntañer, § 130 (Casac. iv, 40.10), veg-ne més, de Jaume I i S. XIV en el *DAG*, i molts de Lull etc en el *DAG*

Savi és igualment la forma occitana, documentada allà des de c 1100, en el *Boeci*: «De tota Roma l'emperi aig a mandar: / los *savis* omes en soli' adornar» (v 85) I continua així, car si bé en el *TdF* se li prefereix *sabi*, el seu millor deixeble, i el més *savi*, Ronjat, reconeix que és una «badada» de Mistral, i que la forma oc. mod. igual que l'antiga, és *sàvi* (*Gramm Ist Prov Mod* II, 258). La forma amb -v- es va es tendre fins a Aragó: n'hi ha sis casos en els *Fueros de Aragón*, gloss. de Tilander (p. 556) i un altre en el *Vidal Mayor*, de mj. S XIII (ibid., p. 504).

Modernament la influència del sinònim més popular *sabut* i de tota la família de *saber* ha fet que en les poques zones on *v* i *b* es distingeixen oralment aparegués una pronúncia *sabi*. En particular a Menorca, Moll transcriu *doz ómušábis* en *Misc Alcover*, 413. També AMAlcover ho escriu, almenys de primer, amb -b- (*BDLC* VI, 1911, 223; IX, 90), però tots dos ho rectificaren: Alcover posa *savi* en el vol. VIII (1915), 226; Moll, *AORBB* III (1930), 62.

Saviesa, que ja hem vist en les *Homilies*, és també la forma general a tota l'E. Mj; freqüent en Lull: el cant XIII dels *Cent Noms de Déu* és *Oh Saviesa*: «Oh Déus qui est *saviesa* e saber! / Tu volria amar e car tener / ---»; «en nom de Déu tens comensar / totes les coses que vols fer; / entre les gents, lo poc parlar / és *saviesa*» comencen els *Bons Amonestaments* de Turmeda; «encontr' Amor no valgué *saviesa*, / e sab-me greu ---», Ausiàs XVII, 7c, «la regina Sibila --- venc de Orient en Jherusalem per oir la *saviesa* de Salomó» (GSerra, *Gènesis de Scriptura*), l'*InvLC* n'aplega una munió de cites des de 1336

¹ Chabàs hi posa ç- en tots dos passatges, suposo segons eds antigues, i segurament el ms ho deu portar així en el 2ⁿ passatge (si bé consta *sabies* ms en l'altre). Declara audaçment que és igual que *sabit* (p. 301, v. 2831) i que es tracta de la pronúncia andal. recent *sabio* per *sabido*; no sembla que ningú hagi recollit aquest disbarat ni se n'hagi estranyat: